

ДОКЛАД

ЗА МЕЖДИННА ОЦЕНКА НА ОБЩИНСКИ ПЛАН ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ТЪРГОВИЩЕ 2007-2013 Г.

МАЙ 2011 Г.

СЪДЪРЖАНИЕ

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ	
РЕЗЮМЕ	
МЕТОДИКА	
МЕЖДИННА ОЦЕНКА	
I. АНАЛИЗ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ ПРОФИЛ НА ОБЩИНАТА.....	
II. ОЦЕНКА НА ПРОДЪЛЖАВАЩАТА ВАЛИДНОСТ НА АНАЛИЗА НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ И ПОТЕНЦИАЛА	
III. ОЦЕНКА НА ПРОДЪЛЖАВАЩАТА УМЕСТНОСТ И СЪГЛАСУВАНОСТ НА ПЛАНА С ОБЛАСТНИТЕ, РЕГИОНАЛНИ И НАЦИОНАЛНИ ПЛАНОВИ И СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ	
IV. ОЦЕНКА НА ДЕЙНОСТИТЕ, РЕСУРСИТЕ И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОПР ПО ПРИОРИТЕТИ.....	
V. ОЦЕНКА НА ЕФЕКТА ОТ ПРИЛАГАНЕТО НА ОПР НА БАЗА ИНДИКАТОРИ ЗА МОНИТОРИНГ	
VI. ОЦЕНКА НА КАЧЕСТВОТО НА ОРГАНИЗАЦИЯТА ПО ИЗПЪЛНЕНИЕТО И МОНИТОРИНГА НА ОПР	
ЗАКЛЮЧЕНИЯ	
ПРЕПОРЪКИ	
СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ, ГРАФИКИТЕ, СХЕМИТЕ	
ПРИЛОЖЕНИЯ	

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АЗ – Агенция по заетостта

АДИРПРСЦР – Актуализиран документ за изпълнение на Регионален план за развитие на Северен централен район 2010-2013

ВЕИ – възобновяеми енергийни източници

ГПСОВ - градски пречиствателни станции за отпадъчни води

ДМА – дълготрайни материални активи

ДБТ – Дирекция „Бюро по труда”

ЕИСУРР – Единна информационна система за управление на регионалното развитие

ЕО – екологична оценка

ЕСФ – Европейски социален фонд

ЕФРР – Европейски фонд за регионално развитие

ЗООС – Закон за опазване на околната среда

ЗРР – Закон за регионалното развитие

ЗТ – защитени територии

ИАОС – Изпълнителна агенция по околна среда

ИСУН – Информационна система за управление и наблюдение на средствата от Структурните инструменти на Европейския съюз

МРРБ – Министерство на регионалното развитие и благоустройството

МО – Междинна оценка

МОСВ – Министерство на околната среда и водите

МСП – малки и средни предприятия

НИРД – научно-изследователска и развойна дейност

НПО – неправителствени организации

НПРР – Национален план за регионално развитие

НСИ – Национален статистически институт

НСОРБ – Национално сдружение на общините в Република България

НСРР – Национална стратегическа референтна рамка

NUTS – обща класификация на териториалните единици за статистически цели, прилагана от

ЕВРОСТАТ за регионите в Европейския съюз

ОДЗ – Областна дирекция „Земеделие”

ОП – Оперативна/и програма/и

ОПАК – Оперативна програма „Административен капацитет”

ОПОС – Оперативна програма „Околна среда”

ОСР – Областна стратегия за развитие
ОСП – Обща селскостопанска политика
ОПР – Общински планове за развитие
ОПРКБИ – Оперативна програма „Развитие на конкурентоспособността на българската икономика”
ОПРР – Оперативна програма „Регионално развитие”
ОПРСР – Оперативна програма за развитие на сектор “Рибарство”
ОПРЧР – Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси”
ОУ – основно училище
ОУП – общ/и устройствен/и план/ове
ППЗРР – Правилник за прилагане на Закона за регионалното развитие
ПРСР – Програма за развитие на селските райони
ПСОВ - пречиствателни станции за отпадъчни води
ПЧИ – преки чужди инвестиции
РИОСВ -Регионална инспекция по околната среда и водите
РСЗ – Регионална служба по заетостта
СИФ – Социално-инвестиционен фонд
СОУ – средно общообразователно училище
СЦР – Северен централен район
ТБО – твърди битови отпадъци
ТГС – трансгранично сътрудничество
ТИЦ – туристически информационен център
ТСБ – Териториално статистическо бюро
ЦДГ – целодневна детска градина

РЕЗЮМЕ

Този доклад представя резултатите от първата междинна оценка (МО) на Общинския план за развитие (ОПР) на община Търговище 2007-2013 г., изготвена в изпълнение на нормативните изисквания на Закона за регионалното развитие (ЗРР - чл.33, ал.1 и чл.36, ал.1) и Правилника за неговото прилагане (ППЗРР).

Общинският план за развитие на община Търговище за периода 2007 – 2013 г. е средносрочен планов документ, съобразен с националната политика за регионалното развитие и бюджетните планове на Европейския съюз. Той е основополагащ, стратегически, динамичен документ и важен инструмент при формирането и провеждането на устойчиво и балансирано местно развитие в посочената територия. Документът очертава средносрочната перспектива за икономическо, социално, инфраструктурно и екологично развитие на общината.

Планът е приет от Общински съвет - Търговище с Решение № 2 по Протокол № 19 от 28.07.2005 г. на основание чл.21, ал.1, т. 12 от ЗМСМА и чл. 14, ал. 4 от ЗРР.

Целта на настоящата междинната оценка е да осигури независима и актуална информация за постигнатите резултати от прилагането на Общинския план за развитие на община Търговище през периода 2007-2010 г., да направи препоръки за подобряване на управлението и координацията по изпълнение на заложените цели и за актуализиране на документа за оставащия период на неговото действие до 2013 г.

За постигането на тази цел са изпълнени следните задачи:

- Изследване на промените във вътрешната и външната среда в контекста на ОПР;
- Актуален преглед на изпълнението на плана, съответствие и приложимост на заложените цели и приоритети;
- Изводи и препоръки за актуализация и максимизиране на въздействието на ОПР.

Основните критерии, които са използвани при междинната оценка са критериите за приложимост, обосновааност, ефективност, ефикасност, въздействие и устойчивост.

Анализите на текущото състояние показваха, че община Търговище се нуждае от значително ускоряване на социално-икономическото си развитие. Повечето от параметрите му на етапа на МО на ОПР са под средните стойности за плановия район и страната. Потребностите от “коригиращи” и подкрепящи публични намеси в развитието на общината са се увеличили през последните години. Необходимо е ново градиране на приоритетите, териториално насочване на мерките и подобрена координация, за да се постигнат трайни и осезаеми промени в желаните насоки и успешно изпълнение на целите и приоритетите на Общинския план за развитие 2007 - 2013 г.

На тази основа, стратегията за развитие на общината за оставащия период до 2013 г. следва да бъде подкрепяща по отношение на необходимите предпоставки за развитие на основните икономически сектори (селско стопанство и индустрия), агресивна – по отношение на желанието за териториален баланс в развитието на общината и протичането на демографските процеси и стабилизираща по отношение на изграждането и обновяването на инфраструктурите.

Налице е тенденция на намаляване на населението поради миграция, отрицателен естествен и механичен прираст (56 087 души по данни от последното преброяване към 01.02.2011 г.). През последните 5 години равнището на безработица в община Търговище намалява значително – през анализирания период намалява от 17.58% през 2005 г. на 8.51% през 2008 г. След това започва да нараства и към 30.06.2011 г. е 9.5% при средна за страната 9.52%. Средната годишна работна заплата в община Търговище нараства почти двойно през последните години, но е с 1647 лева по-ниска от средната за страната през 2009 г. Около 73% от предприятията в Търговище работят в сферата на търговията и услугите. 89% от фирмите, развиващи дейност на територията на общината са микропредприятия.

Визията на ОПР - Търговище звучи актуално и отговаря на приоритетите на НСРР, Плана за развитие на СИР и визията на ОСР. Заложените стратегически цели, приоритети, специфични цели и мерки в ОПР също са актуални и са съгласувани с регионалните, национални и европейски стратегии. Те продължават да бъдат уместни по отношение на основните нужди и проблеми на целевия район и не следва да се променят. Необходимо е да се заложат срокове за изпълнение на проектите и дейностите по отделни мерки и източници на финансиране за постигането им.

Междинната оценка на изпълнението на Общинския план за развитие на община Търговище 2007-2013 г. показва следните резултати:

1. Община Търговище е постигнала напредък в изпълнението на ОПР за първите четири години от прилагането на документа.
2. За периода 2008-2010 г. в община Търговище са изпълнени **общо 41 проекта на обща стойност 77 777 687.51 лева. Общината е реализирала 17 проекта на стойност 69 022 213.51 лева.** Останалите са на училища, НПО и бизнеса, които съдействат активно за изпълнението на ОПР. Бюджетната рамка, заложена в индикативната финансова таблица за изпълнение на ОПР е в размер на 128 878 000 лева. **Общото финансово изпълнение на ОПР на етапа на междинната оценка е около 60%.**
3. Най-голям напредък в изпълнението на ОПР е постигнат по *Приоритет 3: Изграждане на качествена жизнена среда с модерни инфраструктури и съхранена екология*, който отбелязва 170% финансово изпълнение на етапа на МО. Най-слабо е изпълнението на *Приоритет 2: Развитие на аграрен сектор, хранително-вкусова индустрия и туризъм.*

4. В ОПР са заложени 70 индикатора за мониторинг и оценка на изпълнението. Голяма част от тях (около 30) следва да отпаднат или да бъдат заменени с други, тъй като липсват източници на информация и са неизмерими или нямат отношение и не измерват напредъка в изпълнението на ОПР.
5. В Община Търговище е създадена добра организация за прилагане и изпълнение на ОПР от гледна точка на планирани и реализирани проекти, вътрешен мониторинг и контрол. Общината е натрупала сериозен опит в разработването и изпълнението на проекти и е изградила капацитет в тази област.

В резултат на проведената междинна оценка за изпълнение на ОПР - Търговище имаме следните препоръки:

1. ОПР да се актуализира за оставащия период на неговото действие до 2013 г. и да се изготви Актуализиран документ за изпълнение на ОПР.
2. В актуализирания документ на ОПР да се преработят индикаторите за мониторинг и да им се заложат конкретни желани и възможно най-реалистични стойности до 2013 г., където е възможно.
3. Да се актуализира индикативната финансова таблица на ОПР и да се включат оперативните програми, по които Община Търговище е бенефициент като източници на средства за конкретни мерки, дейности и проекти.
4. Да се разпишат конкретни проекти, дейности, задачи и срокове в изпълнение на заложените цели и приоритети до 2013 г.
5. Да се търсят нови възможности за кандидатстване за финансиране на готовите проекти на общината, с цел реализация до 2013 г.
6. Да се засили контролът по изпълнението на ОПР от страна на Кмета на общината в оставащия период на неговото действие до 2013 г.
7. Да се популяризира ОПР сред гражданите и да се привличат и насърчават бизнеса и НПО да участват в различни дейности и проекти, за да се повиши общия напредък по изпълнение на заложените цели и приоритети.

МЕТОДИКА

При оценката са използвани Методическите указания на МРРБ за актуализация на действащите стратегии и планове за регионално и местно развитие – 2009 г.

I. ЕТАПИ НА МО - Оценката на стратегията за развитие на община Търговище премина последователно през следните етапи:

➤ **ПРОУЧВАНЕ:** На този етап бе създадена организацията за провеждане на междинната оценка. Проучени бяха основните планови и стратегически документи – Общински план за развитие (ОПР) на община Търговище 2007-2013 г., Областната стратегия за развитие на област Търговище 2005-2015 г., Актуализиран документ за изпълнение на Регионален план за развитие на Североизточен район 2010-2013 г. Беше събрана базова информация и статистически данни за нуждите на анализа и оценката от Общинска администрация - Търговище, ТСБ – Търговище, ДБТ - Търговище, ВиК - Търговище и ИСУН. За целите на проучването бяха използвани справки, анкети и събиране на информация в Интернет. Проведени бяха срещи и консултации с Община Търговище.

➤ **АНАЛИЗ И ОЦЕНКА:** На този етап бе извършено обобщаване, анализ и оценка на събраните данни, факти и информация. Изготвена беше междинната оценка на ОПР, резултатите от която са описани в настоящия доклад. Извършен е подробен анализ и оценка на промените в социално-икономическото развитие на общината, изпълнението на целите и приоритетите, релевантността на ОПР и капацитета за координация на отговорните за неговото прилагане органи. Направени са съответните изводи, обобщения и препоръки за подобряване на работата по изпълнение на ОПР и актуализиране на документа за периода, оставащ до края на неговото действие (2013 г.).

➤ **СЪГЛАСУВАНЕ И ПРИКЛЮЧВАНЕ:** Това е заключителния етап, свързан със съгласуване на Доклада от междинната оценка и направените констатации с Общинска администрация - Търговище. Направените допълнения, коментари и забележки от страна на администрацията са взети под внимание и са включени в доклада за междинната оценка.

II. МЕТОДОЛОГИЯ

За изготвяне на междинната оценка са използвани следните методи:

- **Наблюдение** – пряк метод за събиране на данни и информация;
- **Проучване** - проучване на документи, информация и данни от различни източници;
- **Описание** – описват се факти, данни, резултати, констатации, препоръки и изводи;
- **Анализ и синтез** – анализира се базовата входяща информация и данни и се обобщават резултатите за нивото на изпълнение на ОПР;

- **Оценка** – оценява се степента на изпълнение, степента на постигане на заложените цели, ефективност и ефикасност на използваните ресурси и други;
- **Сравнение** – сравняват се данни, факти, показатели и резултати. На база на сравнението се правят изводи и препоръки;
- **Работа в екип** – съгласуваност, разпределение на задачите и пълен синхрон в действията на екипа за изготвяне на междинната оценка за изпълнение на ОПР;
- **SWOT анализ** – анализ на силните и слабите страни, възможностите и заплахите за изпълнение на ОПР до остатъка от периода на неговото действие;
- **Индексен метод** - изравняване равнището на даден показател, заложен в ОПР към неговото равнище в минал период или време, прието за база;
- **Графичен метод** – за изобразяване на данни, факти, тенденции чрез геометрически изображения на функционална зависимост с помощта на линии на равнината.

III. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

За междинната оценка са използвани следните източници на данни и информация:

1. Общински план за развитие на община Търговище 2007-2013 г.;
2. Областна стратегия за развитие на област Търговище 2005-2015 г.;
3. Междинна оценка на Областна стратегия за развитие на област Търговище – декември 2010 г.;
4. Актуализиран документ за изпълнение на Регионален план за развитие на Североизточен район 2010-2013 г.;
5. Официални данни от ТСБ - Търговище, ДБТ – Търговище и ВиК - Търговище;
6. Справки, доклади и отчети на Община - Търговище;
7. ИСУН – Информационна система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България;
8. Методическите указания на МРРБ за актуализация на действащите стратегии и планове за регионално и местно развитие – 2009 г.
9. Интернет сайтове и портали: Община Търговище, НСИ, АЗ, ОПОС,ОПАК, ОПРР, ОПРЧР, ОПРКБИ, ПРСР и други.
10. Анкети.

МЕЖДИННА ОЦЕНКА

I. АНАЛИЗ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ ПРОФИЛ НА ОБЩИНАТА

Община Търговище е разположена в Североизточна България, в източната част на Дунавската равнина. Общината принадлежи към Североизточния район (СИР, NUTS 2). Общинският център отстои на 320 км от София. Близостта на града до изходните пунктове на страната – Варна (121 км.) и Русе (99 км.) го превръщат в естествено стратегическо кръстовище на тези направления. На север община Търговище граничи с община Лозница, на североизток с Хитрино, на изток с общините Шумен, Велики Преслав и Върбица, на юг с Омуртаг, а на запад с общините Антоново и Попово.

Община Търговище е център на едноименна област и се състои от 52 населени места - град Търговище и 51 села.

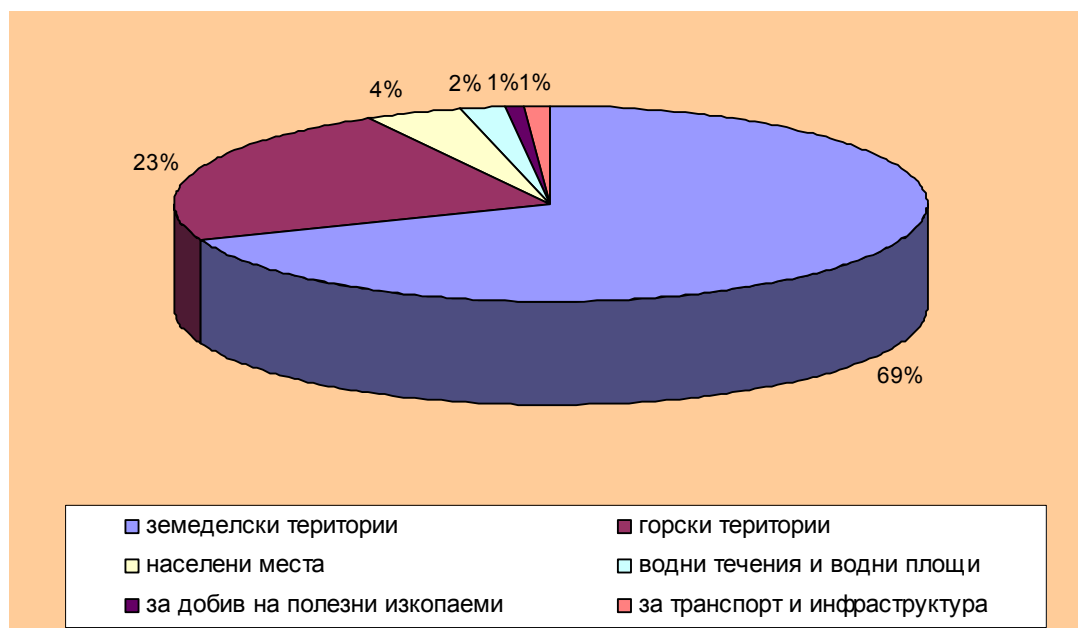
Таблица 1: Административно териториална структура на област Търговище – 2009 г.

Общини	Територия		Население		Населени места		Градове		Села		Гъстота на населението д/кв.км
	кв.км	%	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%	
Общ. Антоново	478.8	17.7	6507	5	60	30.6	1	20	59	31	13.6
Общ. Омуртаг	400.8	14.8	24256	18.8	43	22	1	20	42	22	60.5
Общ. Опака	157.4	5.8	6936	5.4	6	3.1	1	20	5	3	44.1
Общ. Попово	832.9	30.7	31479	24.4	35	17.8	1	20	34	18	37.8
Общ. Търговище	840.5	31.0	60497	46.4	52	26.5	1	20	51	26	72.0
Обл. Търговище	2710.4	100	129 675	100	196	100	5	100	191	100	47.8

Източник: Национален статистически институт

Общата площ на община Търговище е 840,5 кв. км., което е около една трета (31%) от територията на област Търговище и около 6% от територията на Североизточния район (14 639 кв. км.).

Фиг. 1: Разпределение на площта на община Търговище по видове територии

Източник: Национален статистически институт

Земеделските територии заемат общо 473 769 дка (69% от площта на общината при средно за страната 57,4%). Потенциалите на земеделските земи на община Търговище следва да бъдат оценявани като предпоставка за очертаващите се приоритети в нейното развитие. Един от тях е свързан с формирането на модерен аграрен сектор. Обработваемата земя в земеделските територии е с обща площ 397 033 дка, в това число поливна площ 45 563 дка.

Горските територии включват площта на Държавния горски фонд и заемат 159 409 дка (23 % при средно за страната 33,5%). Населените места и другите урбанизирани територии заемат 29 294 дка площ (4%, колкото е средното равнище за страната). Водните течения и водни площи са с относителен дял 2% (колкото е средното за страната), с площ 13 495 дка. Териториите за добив на полезни изкопаеми и депа за отпадъци са с най-малка площ - 5 636 дка, следват ги площите за транспорт и инфраструктура е 7 068 дка.

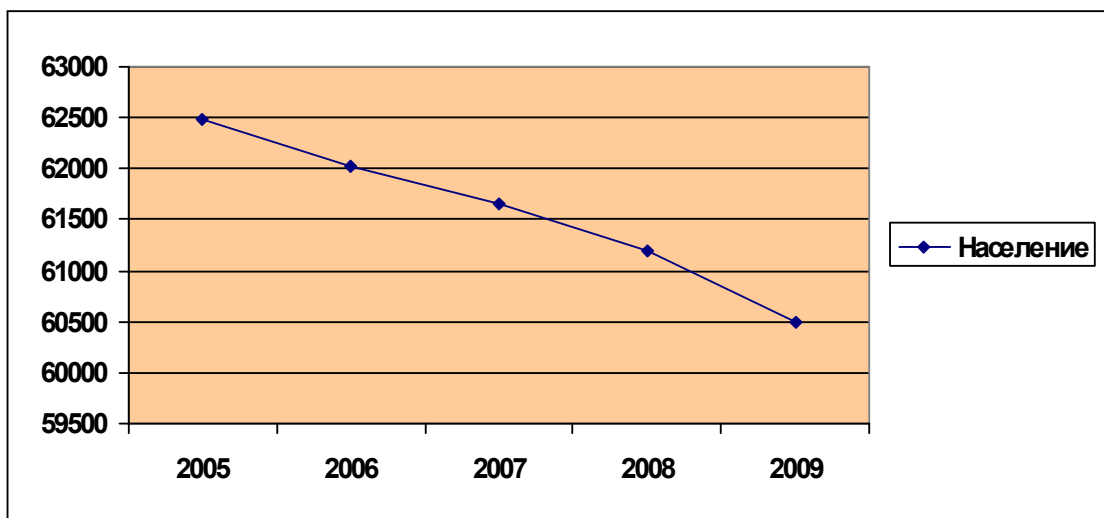
Таблица 2: Население в община Търговище за 2005 - 2009 г.

2005	2006	2007	2008	2009
62484	62017	61653	61203	60497

Източник: Национален статистически институт

През 2009 г. в община Търговище живее около 46.4% (60 497 души) от населението на едноименната област. Средната гъстота на населението на общината е 72 души на кв.км., което е повече от средната гъстота за СИР (67.6) и за страната (68.1).

Фиг. 2: Динамика на населението в община Търговище 2005-2009 г.

Източник: Национален статистически институт

През последните години се наблюдава постепенно намаление на населението на общината, като спадът през 2009 спрямо 2005 г. е с 1 987 души. Намалението през 2009 спрямо 2008 г. е със 706 души. (Виж Таблица 2 и Фиг. 2)

Таблица 3: Население в община Търговище по пол към 01.03.2001 и към 01.02.2011 година

Население към 01.03.2001 г.			Население към 01.02.2011 г.		
общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
60 890	29 809	31 081	56 087	27 365	28 722

Източник: Национален статистически институт

По данни на НСИ от последното преброяване населението на община Търговище намалява постепенно през последните 10 години и към 01.02.2011 г. то е 56 087 души, което е с 4 803 по-малко спрямо 2001 г.

Таблица 4: Население в община Търговище под, във и над трудоспособна възраст, местоживеене и пол към 31.12.2009 г.

	Общо			В градовете			В селата		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Търговище	60497	29231	31266	37375	17802	19573	23122	11429	11693
Под трудоспособна възраст	9853	4988	4865	5710	2932	2778	4143	2056	2087
В трудоспособна възраст	38158	19659	18499	24815	12470	12345	13343	7189	6154
Над трудоспособна възраст	12486	4584	7902	6850	2400	4450	5636	2184	3452

Източник: Национален статистически институт

В структурно отношение населението в градовете е повече от населението в селата с 14 253 души. Относителният дял на жените в населението на община Търговище е малко по-голям (около 52%) от този на мъжете, като тази тенденция се запазва в градовете и селата.

За периода 2005-2008 г. се очертава постепенно намаление на броя и дела на лицата под трудоспособна възраст в общината от 10669 на 9853 души. Лицата в трудоспособна възраст съставляват 63% от населението на общината, което е близко до средните нива за Североизточен район и за страната.

Таблица 5: Естествен прираст на населението на община Търговище 2005-2009 г.

Година	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
	Общо	Момчета	Момичета	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2005	582	280	302	830	451	379	-248	-171	-77
2006	622	322	300	932	485	447	-310	-163	-147
2007	646	324	322	852	450	402	-206	-126	-80
2008	621	322	299	882	475	407	-261	-153	-108
2009	613	286	327	778	409	369	-165	-123	-42

Източник: Национален статистически институт

Естественият прираст на населението на община Търговище остава отрицателен, като бележи тенденция на намаляване за изследвания период. (Таблица 5). Броят на живородените деца нараства през 2009 спрямо 2005 г. с 31 и достига 613.

Таблица 6: Заселени, изселени и механичен прираст

Година	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2005	1194	480	714	1539	701	838	-345	-221	-124
2006	1108	491	617	1139	508	631	-31	-17	-14
2007	1390	637	753	1573	722	851	-183	-85	-98
2008	988	394	594	1235	532	703	-247	-138	-109
2009	1111	480	631	1399	657	742	-288	-177	-111

Източник: Национален статистически институт

Механичният прираст в община Търговище продължава да бъде отрицателен, като през 2005 г. е минус 345 души, после бележи тенденция на намаляване и през 2008 и 2009 г. отново нараства. Броят на заселените лица през 2009 г. е 1111, а на изселените 1399 души.

Общият извод, който се налага е, че от естествен и механичен прираст населението в общината през 2009 г. е намаляло с 453 души.

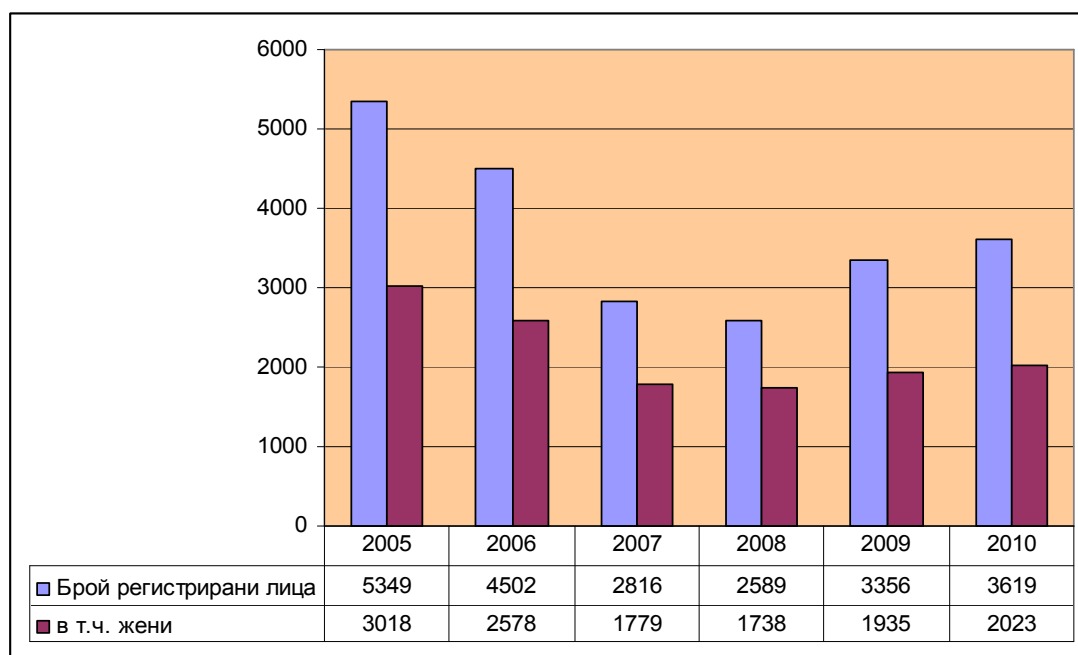
Таблица 7: Брой на безработните лица и равнище на безработица в община Търговище (2005-2010)

Година	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Брой регистрирани лица	5349	4502	2816	2589	3356	3619
в т.ч. жени	3018	2578	1779	1738	1935	2023
% безработица	17.58%	14.80%	9.25%	8.51%	11.03%	11.89%

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ – Търговище

Безработицата в община Търговище бележи трайна тенденция на намаление от 17.58% през 2005 г. на 8.51% през 2008 г. През последните 5 години равнището на безработица в община Търговище намалява значително – намалява от 17.58% през 2005 г. на 8.51% през 2008 г. След това започва да нараства и към 30.06.2011 г. е 9.5% при средна за страната 9.52%. (Виж Таблица 7 и Фиг. 3)

Фиг.3. Динамика на безработицата в община Търговище 2005-2010 г.

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ - Търговище

Броят на реигстрираните безработни лица през 2010 спрямо 2005 г. е с 1730 души по-малко. Относителният дял на безработните жени се запазва относително постоянен през анализирания период (около 56% от регистрираните лица).

През последните 5 години в община Търговище са разкрити общо 7485 нови работни места. Най-много съответно през 2005 г. – 2072 и през 2010 г. – 1772.

По данни на ДБТ „Търговище“ за 2010 г. най-голям относителен дял (около 45%) имат безработните във възрастовата група над 50 години. Около 22% от безработните са хора между 40 и 50 годишна възраст. (Таблица 8)

Таблица 8: Безработица в община Търговище по възрастови групи за 2005-2010 г.

Възрастови групи	2005	2006	2007	2008	2009	2010
- до 19 г.	233	148	76	43	54	51
- от 20 до 24 г.	457	339	174	157	224	196
- от 25 до 29 г.	633	496	221	183	275	277
- от 30 до 34 г.	594	511	271	225	284	332
- от 35 до 39 г.	615	514	256	225	284	332
- от 40 до 44 г.	627	478	278	249	316	355
- от 45 до 49 г.	659	579	362	324	440	452
- от 50 до 54 г.	752	620	443	421	525	595
- над 55 г.	779	817	735	762	929	1035

Източник: Дирекция „Бюро по труда” - Търговище

Таблица 9: Безработица в община Търговище по образование за 2005-2010 г.

Образование	2005	2006	2007	2008	2009	2010
- с висше	202	165	126	161	227	239
- със средно спец. и проф.	1145	925	657	610	877	1069
- със средно общо	216	203	131	158	193	215
- с основно и по-ниско	3786	3209	1902	1660	2059	2096

Източник: Дирекция „Бюро по труда” - Търговище

Най-голям е броят на безработните с основно и по-ниско образование – 58 % от всички регистрирани в бюро по труда през 2010 г. Следват ги лицата със средно специално образование - 30%. (Таблица 9)

Икономическото развитие на община Търговище през последните години се характеризира с различна динамика, но все още неблагоприятна в сравнение със средната за страната и останалите общини в СИР.

Броят на предприятията в община Търговище за периода 2005-2007 г. нараства със 181. (Таблица 10). По официални статистически данни броят на предприятията през 2009 г. е 2211. Произведената продукция в хиляди лева се увеличава почти двойно за периода 2005-2007 г. Печалбите на предприятията бележат ръст от 37 022 000 лева на 152 133 000 лева. Загубите намаляват от 19 на 14 милиона лева. Заетите и наети лица¹ в предприятията също постоянно се увеличават. През 2005 г. те са 14 870, а през 2009 г. достигат 16 293 души. Броят на наетите нараства съответно от 13 147 на 14 758. Дълготрайните материални активи на предприятията бележат тенденция на постоянно нарастване от 397 020 000 лева на 627 863 000 лева.

Световната финансова и икономическа криза 2008-2009 г. се отразява негативно на икономическото развитие на община Търговище и това е видно от финансовите резултати на предприятията. През 2009 спрямо 2007 г. произведената продукция намалява с 32 500 000 лева, нетните приходи от продажби с 81 540 000 лева, а печалбите с 83 413 000 лева.

Средната годишна работна заплата в община Търговище нараства почти двойно през последните години - от 2854 лева през 2003 г. (информация от ОПР) на 5662 лева през 2009 г. (по данни на НСИ). Тенденцията на повишаване е постоянна. Нивото на средната годишна работна

¹ **Наети лица** (работници/служители) работят за работодател (= началник). Те получават постоянна заплата и работодателя е отговорен за заплащането на вноските за работодателите (= данъци за работодатели) и за социално-осигурителните вноски .

Самостоятелно заети лица (са лица упражняващи професия със самостоятелен статут) работят за себе си. Те сами носят отговорност за данъците и социално-осигурителните вноски.

заплата в община Търговище е близко до това в съседните общини, малко под средните стойности за СИР и по-ниско от средната заплата за страната с 1647 лева.

Таблица 10: Основни показатели на нефинансовите предприятия в община Търговище 2005-2007 г.

Отраслов сектор	Брой предприятия	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи от дейността	Печалба	Загуба	Заети лица	Наети лица	ДМА
2005 г.										
Всички единици	1915	369643	594287	584731	571410	37022	19080	14870	13147	397020
Микро до 9 заети	1698	48950	128012	126831	125009	8369	6641	3736	2251	23500
Малки от 10 до 49 заети	176	74498	197184	195394	186322	11901	3018	3333	3173	46947
Средни от 50 до 249 заети	32	151728	180207	178916	162339	15640	424	3122	3051	45748
Големи над 250 заети	9	94467	88884	83590	97740	1112	8997	4679	4672	280825
2006 г.										
Всички единици	1952	539016	806049	794969	731787	69923	7445	15372	13861	473063
Микро до 9 заети	1724	62818	173582	170796	165021	10669	3373	3965	2562	29231
Малки от 10 до 49 заети	183	84051	188992	187289	174562	14212	2280	3485	3404	44016
Средни от 50 до 249 заети	35	124426	168472	167200	145519	20172	419	3398	3387	54717
Големи над 250 заети	10	267721	275003	269684	246685	24870	...	4524	4508	345099
2007 г.										
Всички единици	2096	712942	1042275	994540	893859	152133	14177	16061	14519	508935
Микро до 9 заети	1872	75055	231591	196682	190521	41835	4473	4199	2751	49850
Малки от 10 до 49 заети	176	139152	252303	247069	227784	24790	2503	3406	3343	57677
Средни от 50 до 249 заети	39	103159	163831	160918	144505	17721	249	3967	3948	66234
Големи над 250 заети	9	395576	394550	389871	331049	67787	6952	4489	4477	335174

Източник: Национален статистически институт

Преобладаваща част от предприятията в община Търговище – 89% са микро с до 9 заети лица. Следват ги малките фирми със 10 до 50 човека. Основна част от фирмите развиват дейност в областта на търговията и услугите. За периода 2005-2007 г. предприятията в промишлеността нарастват с 26, в строителството с 15, а в операциите с недвижими имоти и бизнес услуги с 35 броя. (Таблица 11)

Таблица 11: Предприятия (без финансовите) в община Търговище по икономически дейности

Икономическа дейност	/брой/		
	2005 г.	2006 г.	2007 г.
Селско, ловно и горско стопанство	91	87	94
Рибно стопанство	3	2	1
Добивна промишленост	2	3	2
Преработваща промишленост	195	205	219
Производство и разпред.на ел.и топлинна енергия, газообразни горива и вода	3	4	5
Строителство	73	75	88
Търговия, ремонт и техническо обслужване на автомобили и мотоциклети, на лични вещи и стоки за домакинството	1003	984	1062
Хотели и ресторанти	144	161	156
Транспорт, складиране и съобщения	123	129	141
Операции с недв.имоти, наемод.дейност и бизнес услуги	137	159	172
Образование	12	12	16
Здравеопазване и социални дейности	66	73	71
Други дейности, обслужващи обществото и личността	63	58	69
ОБЩО	1915	1952	2096

Източник: Национален статистически институт

Преките чуждестранни инвестиции в общината по данни на НСИ за 2009 г. възлизат на 149 781 600 лева.

Таблица 12: Обработваема земеделска земя – декари за периода 2005 – 2010 години

ГОДИНА	ИЗПОЛЗВАЕМА ЗЕМЯ	ТРАЙНИ НАСАЖДЕНИЯ	ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ	МЕРИ, ЛИВАДИ И ПАСИЩА
2005	371 102	4 531	354 576	11 995
2006	379 155	10 616	357 159	11 380
2007	386 220	10 814	365 750	9 656
2008	413 980	11 591	389 970	12 419
2009	411 346	11 518	387 488	12 340
2010	415 726	11 640	391 614	12 472

Източник: Областна дирекция „Земеделие” - Търговище

Видно от данните в таблица 12 е, че в община Търговище не се обработва и стопанисва всичката земеделска земя възстановена със ЗСПЗЗ. Все още има трайно изоставени ниви, трайни насаждения и лозя. Изоставените трайни насаждения не подлежат на възстановяване – те са изсъхнали и унищожени. Подлежат на бракуване и изкореняване. Нивите са изоставени във времето, защото са неудобни за обработка или от по-ниска категория –IV, IIIV и IX, и разходите при тях са по-големи от приходите. Изоставени ниви има в землищата на общината попадащи в полупланинския регион. В Община Търговище към 2010 г. има трайно изоставени земеделски площи, в т.ч. ниви, трайни насаждения и лозя на площ от 55 005 дка., представляващи 12% от общата стопанисвана земя. В процентно изражение по видове към 2010 год. е както следва: ниви – 7,3%; трайни насаждения и лозя – 68 %. За отчетния период се наблюдава включване на част от трайно изоставените ниви към обработваемата земя, но в процентно изражение това е много малко – около 3 %. Върху част от тези трайно изоставени ниви са създадени нови лозови и овощни насаждения.

По данни на ОДЗ в землищата на Община Търговище, където има повече от един ползвател /арендатор/, обработваемата земя е комасирана за обработване. Споразуменията между ползвателите не се правят съгласно изискванията на чл.37 в, ал.1 от ЗСПЗЗ и съответно не са писмена форма. Същите изготвени без участието на ОД ”Земеделие” и Общинската служба по земеделие. Споразумения за масиви на ползване съгласно чл.37 в, ал.1 от ЗСПЗЗ има направени за 2010 год. в две землища на общината на площ от 18 879 дка. Комасираните площи на обработваемата земя в Община Търговище изразена в проценти е около 85%.

Броят на училищата в община Търговище намалява през анализирания период (вж. Таблица 13). През последните години са закрити 5 учебни заведения. Намаленият брой се отнася за общообразователните училища. Броят на професионалните гимназии и специални училища се запазва постоянен.

Таблица 13: Училища в община Търговище по учебни години (брой)

Общо			Общообразователни училища			Специални училища			Професионални гимназии		
2006 / 2007	2007 / 2008	2008 / 2009	2006 / 2007	2007 / 2008	2008 / 2009	2006 / 2007	2007 / 2008	2008 / 2009	2006 / 2007	2007 / 2008	2008 / 2009
41	30	26	33	22	18	3	3	3	5	5	5

Източник: Национален статистически институт

Редуцираният брой на училищата до голяма степен се дължи на отрицателните демографски характеристики и намаляването на учениците, както и на оптимизиране на училищната мрежа и създаване на средищни училища.

Таблица 14: Учащи в община Търговище по учебни години (брой)

Общо			Начално образование (I - IV клас)			Прогимназиално образование (V-VIII клас)			Средно образование (IX-XIII клас)		
2006 / 2007	2007 / 2008	2008 / 2009	2006 / 2007	2007 / 2008	2008 / 2009	2006 / 2007	2007 / 2008	2008 / 2009	2006 / 2007	2007 / 2008	2008 / 2009
8725	8 483	8 068	2564	2 458	2 408	2921	2 787	2 486	3240	3 238	3 174

Източник: Национален статистически институт

За три учебни години от 2006/07 до 2008/09 г. броят на учениците в общината е намалял с 657. Най-значително е намалението при учениците от V до VIII клас с 15 % или 435 души. Децата в начална степен на образование (I-IV клас) намаляват с 6%, а тези от IX до XIII клас само с 2%. Ако тези тенденции се запазят, ще се наложи ново оптимизиране на училищната мрежа.

Таблица 15: Детски ясли и детски градини в община Търговище (брой)

Година	Детски ясли		Детски градини	
	Брой	Деца	Брой	Деца
2005	4	243	39	1900
2006	4	246	33	1950
2007	4	258	32	1910
2008	4	232	31	1957

Източник: Национален статистически институт

Броят на детските ясли в Търговище се запазва постоянен, но детските градини намаляват с 8. В същото време през 2008 спрямо 2005 г. децата в детските градини бележат увеличение с 57 , а в яслите намаляват с 11.

Таблица 16: Лечебни заведения община Търговище 2005-2009 г.

Година	Болнични заведения		Лечебни заведения за извънболнична помощ		Други здравни и лечебни заведения	
	Брой	Легла	Брой	Легла	Брой	Легла
2005	2	421	25	28	6	250
2006	2	424	25	25	6	257
2007	2	424	23	24	5	250
2008	2	424	22	18	5	100
2009	3	472	24	4	4	100

Източник: Национален статистически институт

Легловата база в болничните заведения се запазва относително постоянна от 2005 до 2008 г. По данни на НСИ към 31.12.2009 г. в общината има три болнични заведения с 472 легла. Броят на лечебните заведения за извънболнична помощ намалява само с едно, но легловата им база е намаляла с 24 легла. В общината има 4 други здравни лечебни заведения със 100 легла. Медицинските кадри в Търговище запазват относително постоянен брой, като към 31.12.2008 г.

са 236, от които 33 общопрактикуващи лекари и 43 лекари по дентална медицина. Останалите са медици специалисти.

Таблица 17: Средства за подслон в община Търговище 2006-2008 г.

Години	Средства за подслон	Легла	Легла-денонощия	Реализирани нощувки		Пренощували лица		Приходи от нощувки - лева	
				Общо	в т.ч. от чужденци	Общо	в т.ч. чужденци	Общо	в т.ч. чужденци
2006	10	430	156 950	41523	24 354	12 439	2 864	1 090 405	677 244
2007	13	505	174 699	29 064	14 529	12 025	2 088	819 398	465 660
2008	12	484	175 656	33 525	17 758	13 477	2 119	967 251	476 880

Източник: Национален статистически институт

Въпреки потенциала за развитие на културен, еко и селски туризъм, община Търговище все още няма продаваеми цялостни туристически продукти – макар че има разработени такива. През последните години броят на местата и средствата за подслон в общината нараства с 2, като легловата база се увеличава с 54 и през 2008 г. е 484 легла. Реализираните нощувки обаче намаляват с близо 8 000, а приходите от нощувки намаляват с 11% и достигат 967 251 лева през 2008 г.

ИЗВОДИ:

1. Община Търговище се нуждае от значително ускоряване на социално-икономическото си развитие. Повечето от параметрите му са под средните за плановия район и страната.
2. Налице е тенденция на намаляване на населението в община Търговище поради миграция, отрицателен естествен и механичен прираст (56 087 души по данни от последното преброяване към 01.02.2011 г.)
3. През последните 5 години равнището на безработица в община Търговище намалява значително – през анализирания период намалява от 17.58% през 2005 г. на 8.51% през 2008 г. След това започва да нараства и към 30.06.2011 г. е 9.5% при средна за страната 9.52%.
4. През последните години броят на учениците в община Търговище е намалял с 657. Закрити са 4 общообразователни училища. Броят на детските ясли се запазва, но детските градини намаляват с 8.
5. Въпреки потенциала за развитие на културен, еко и селски туризъм и разработените туристически пакети, община Търговище все още няма продаваеми цялостни туристически продукти и развитието на този сектор се забавя. Реализираните нощувки и приходите от тях през анализирания период също намаляват.
6. 89% от предприятията в общината са микро с до 9 заети лица. Около 73% от предприятията в общината работят в сферата на търговията и услугите. Броят на фирмите в селското стопанство и промишлеността през последните 5 години се запазва относително постоянен.
7. Средната годишна работна заплата в община Търговище нараства почти двойно през последните години, като тенденцията на повишаване е постоянна. Нивото на средната годишна работна заплата е близко до това в съседните общини, малко под средните стойности за СИР и по-ниско от средната заплата за страната с 1647 лева.

II. ОЦЕНКА НА ПРОДЪЛЖАВАЩАТА ВАЛИДНОСТ НА АНАЛИЗА НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ И ПОТЕНЦИАЛА

АКТУАЛИЗИРАН SWOT – АНАЛИЗ

Силни страни	Слаби страни
<ol style="list-style-type: none"> 1. Административен център с плодородна земя, красива природа и богата история; 2. Добре развити пътна и селищна мрежи; 3. Добре изразени икономически и обслужващи функции на града, отредена роля на общински и областен център, импулсиращ съседните територии; 4. Промислена и битова газификация, добра степен на изграденост на енергийната, съобщителната и водоснабдителна системи; 5. Свободна квалифицирана работна ръка; 6. Добре развита социална инфраструктура, адекватна на образователните, здравните и културни потребности на населението; 7. Разнообразен почвено-климатичен и релефен комплекс, благоприятстващ развитието на селско стопанство; 8. Значителен горски фонд с добра репродуктивност, разнообразни функции и добро стопанисване; 9. Съхранена чистота на въздуха и почвите; 10. Изградена ГПСОВ; 11. Добро съчетание на рекреационни ресурси (минерални води, гори, водни площи, природни забележителности) и потенциал за развитие на алтернативен туризъм; 12. Активен бизнес и неправителствен сектор 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Нисък жизнен стандарт; 2. Намаляване на населението; 3. Миграция на младите хора, апатия, слаба предприемчивост и социална креативност; 4. Намаляващ дял на реално заетите от активното население; 5. Високо равнище на безработицата при групи с ниска квалификация, средно специално и основно образование, при младите хора и ромите; 6. Амортизирана вътрешна водопроводна мрежа (особено в града) – големи загуби на вода; 7. Остър недостиг на финансов ресурс за поддържане на съществуващата и за изграждане на нова техническа инфраструктура; 8. Недостатъчно развити публично-частни партньорства; 9. Неутвърдено балнеолечение, липса на продаваеми туристически продукти;

Силни страни	Слаби страни
в усояването на средства от европейските фондове.	
Възможности	Заплахи
<ol style="list-style-type: none"> 1. Привличане на инвестиционни потоци, чрез Структурните фондове на ЕС; 2. Конкуентоспособно развитие на малките и средни предприятия /МСП/; 3. Възможност за привличане на стабилен поток от чуждестранни инвестиции (свързани с възможността за формиране на клъстери “стъкло”, “храни” и ВЕИ); 4. Възможност за развитие на конкурентен аграрен сектор и хранително-вкусова промишленост, обвързани в клъстер “храни”; възможност за развитие на биологично земеделие; 5. Създаване на мрежа от преработвателни предприятия с утвърдена търговска марка; 6. Внедряване и използване на ВЕИ. 7. Предстоящо започване на АМ “Хемус” и възможност за устройване на удачни връзки и контактни зони; 8. Наличие на неработещо летище с възможност за връщане в експлоатация; 9. Възможност за по-нататъшно развитие на алтернативен туризъм, “стъпил” върху природно и културно наследство и интегриран с аграрния сектор; 10. Богат културен календар, съхранен певчески фолклор, възможност за включване в анимацията на туристически продукти; 11. Възможност за възраждане и 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Задълбочаване на демографските проблеми и миграцията; 2. Ниски доходи и нисък жизнен стандарт. 3. Забавяне изграждането на АМ “Хемус”; 4. Заплаха от продължаващо увеличение на вътрешно-общинските различия, особено между центъра и останалите части на общината; 5. Трайна тенденция към замърсяване на въздуха с прах от лоша улична хигиена и лошо състояние на уличната мрежа в селищните среди; 6. Слабо усояване на Структурните фондове на ЕС. 7. Загуба на интерес и слаба активност на обществеността, НПО и бизнеса за местно развитие и усояване на средства от европейските фондове.

преутвърждаване на Търговищкия панаир.

III. ОЦЕНКА НА ПРОДЪЛЖАВАЩАТА УМЕСТНОСТ И СЪГЛАСУВАНOST НА ПЛАНА С ОБЛАСТНИТЕ, РЕГИОНАЛНИ И НАЦИОНАЛНИ ПЛАНОВИ И СТРАТЕГИЧЕСКИ ДОКУМЕНТИ

ОПР трябва да се разглежда като инструмент, чрез който се формулира общата рамка за развитие на общината в средносрочен план. Той трябва да отразява и съчетава както потенциала и предимствата на територията, така и стратегическите цели и приоритети за нейното развитие, съгласувано с целите и приоритетите на регионално и национално ниво. За наблюдение и отчитане изпълнението на плана е задължително изграждането на подходяща система за анализ, оценка, мониторинг и контрол.

В тази част на МО се съпоставят уместността и съгласуваността на стратегическите цели, приоритетите и специфичните цели на Общинския план за развитие на община Търговище с тези на Областната стратегия за развитие, Плана за развитие на Североизточен район, Националната стратегическа референтна рамка, Стратегиите от Гьотеборг, Лисабон и Стратегия “Европа 2020”.

Заложените в ОПР – Търговище: стратегически цели, приоритети и специфични цели в общия си вид съответстват на националните и европейски планови и стратегически документи и продължават да бъдат уместни по отношение на основните нужди и проблеми на целевата територия.

Визията е обобщена представа/желание на една общност за стандарта на живот и качествата на средата, която тази общност изгражда, поддържа и обитава.

Визията за развитие на Търговище, включена в Общинския план е: *„Община Търговище - просперираща социална общност с устойчиво развитие, привлекателно място за бизнес и живот, работа за всички, високи доходи, развит туризъм, екологично селско стопанство, съхранена природна среда и богат културен живот, икономика основана на знанието, територия със съвременна модерна инфраструктура съдействаща за възраждане”*.

В общия си вид тя звучи актуално и отговаря на приоритетите на НСРР, Плана за развитие на СИР и визията на ОСР, така че предлагаме да не се редактира и променя.

В ОПР за развитие на Търговище е заложена една стратегическа цел: **Постигане на стабилни темпове на икономически растеж и по-високи стандарти на жизнената среда**. Основната цел съдържа две неотделими сфери: “икономически растеж” и “жизнена среда”. Първата е двигател на развитието, а втората осмисля усилията на хората, реализирали това развитие.

По отношение на нейната съгласуваност стратегическата цел продължава да звучи актуално и уместно, в синхрон с националните и регионални планови и стратегически документи, най – вече то отношение на ОСР и нейната главна цел за ускорено социално-икономическо развитие на областта. Стратегическата цел на община Търговище съответства и на целта на РПР на СИР за развитие на динамична икономика, основана на конкурентноспособност и иновации.

Основните приоритети на ОПР – Търговище са:

Приоритет 1: Постигане на балансирана и конкурентноспособна общинска икономика

Приоритет 2: Развитие на аграрен сектор, хранително-вкусова индустрия и туризъм

Приоритет 3: Изграждане на качествена жизнена среда с модерни инфраструктури и съхранена екология

Приоритет 4: Развитие на човешките ресурси и социално включване

Приоритет 5: Укрепване на административния капацитет, развитие на професионалните умения в подкрепа на местната икономическа активност и усвояване на средства от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС.

Приоритетите съчетават местния потенциал с целите и насоките за развитие на регионално, национално и европейско ниво.

Основната цел на **Лисабонската стратегия (2000 г.)** е ЕС да се превърне в най-динамичната и конкурентоспособна световна икономика, основана на знанието и способна да генерира устойчив икономически растеж с повече и по-привлекателни работни места и подобро социално сближаване. Целите за растеж, заетост, работни места и намаляване на бедността са водещи и в обновената Лисабонска стратегия (2005 г.), а стратегията от Гьотеборг допълва Лисабонските цели в частта за опазване на околната среда. В това отношение заложените специфични цели и приоритети на ОПР – Търговище звучат актуално и тяхното изпълнение би довело до реализиране на общоевропейските цели и планове.

Новата стратегия “Европа 2020” залага три основни приоритета: **ИНТЕЛИГЕНТЕН РАСТЕЖ** - изграждане на икономика, основаваща се на знания и иновации; **УСТОЙЧИВ РАСТЕЖ** - насърчаване на по-екологична и по-конкурентоспособна икономика с по-ефективно използване на ресурсите; **ПРИБИЛИЖАВАНЕ РАСТЕЖ** - стимулиране на икономика с високи равнища на заетост, която да доведе до социално и териториално сближаване. “Европа 2020” включва пет основни цели: **ЗАЕТОСТ** за 75% от населението на възраст 20-64 години; **Инвестиции в НАУЧНОИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА И РАЗВОЙНА ДЕЙНОСТ** в размер 3% от БВП на ЕС; **Постигане на целите „20/20/20“** по отношение на климата и енергията (съкращаване на емисиите въглероден диоксид с 20% в сравнение с нивата от 1990 г., увеличаване дела на енергията от възобновяеми източници до 20% и намаляване на консумацията на енергия с 20%);

В актуализирания ОПР на Търговище би могло да се обърне внимание на приоритизиране на целите по отношение на икономията на енергия, използването на ВЕИ и намаляване на замърсяването на въздуха и околната среда за постигане на целите „20/20/20”.

ИЗВОДИ:

Визията на ОПР - Търговище звучи актуално и отговаря на приоритетите на НСРР, Плана за развитие на СИР и визията на ОСР. Заложените стратегически цели, приоритети, специфични цели и мерки в ОПР също са актуални и съгласувани с регионалните, национални и европейски стратегии. Те продължават да бъдат уместни по отношение на основните нужди и проблеми на целевия район и не следва да се променят. Необходимо е да се заложат срокове за изпълнение на проектите и дейностите по отделни мерки и източници на финансиране за постигането им.

IV. ОЦЕНКА НА ДЕЙНОСТИТЕ, РЕСУРСИТЕ И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ОПР ПО ПРИОРИТЕТИ

Общинският план за развитие на община Търговище 2007-2013 г. включва 1 стратегическа цел, 5 приоритета, 21 специфични цели (СЦ) и 60 мерки.

Междинната оценка на дейностите, ресурсите и очакваните въздействия на ОПР за периода от началото на неговото действие е направена на база напредъка в изпълнението на заложените приоритети. Анализът проследява изпълнението на приоритетите, като оценката е направена на база Справки от община Търговище за изпълнените през периода 2005-2010 г. проекти, Отчети и Доклади на Кмета за изпълнението на ОПР през последните години, въпросник, попълнен от общината и ИСУН.

Община Търговище работи успешно в условия на публично-частни партньорства и е реализирала няколко проекта съвместно с бизнеса, НПО и съседни общини: Проект “Реконструкция на свързваща пътна инфраструктура за подобряване на достъпа до бизнес зона - Търговище”, Проект “Създаване на инфраструктура за развитие на екотуризъм в общините Търговище и Велики Преслав”, Проект “Бизнес-център - бизнес инкубатор – Търговище”, Проект “Техническа помощ на инвестиционен проект за интегрирано управление и обезвреждане на отпадъците на община Търговище и община Попово” и други.

Справка в Информационната система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България (ИСУН) показва, че бизнесът и неправителственият сектор на територията на община Търговище работят активно за усвояването на средства от европейските фондове. За последните 3 години са реализирани 21 проекта на училища, НПО и фирми на обща

стойност 7 778 313 лева.

Обобщена справка на Община Търговище за изпълнението на общински проекти показва, че за периода 2005-2010 г. са изпълнени успешно и приключени 17 проекта на обща стойност 69 022 213.51 лева. (Вж. Приложение – 1 към МО „Справка за общинските проекти”). Пет от проектите през анализирания период са прекратени.

На етапа на изготвяне на МО на ОПР в общината се изпълняват 3 проекта на обща стойност 48 966 395. Най-големият от тях е за изграждане на пречиствателна станция за отпадни води, която е в процес на въвеждане в експлоатация. Следващият е за рехабилитация на ВиК мрежите в град Търговище, а третият за инвестиционен проект за интегрирано управление и обезвреждане на отпадъците на община Търговище и община Попово (сметище, депо за отпадъци).

Изпълнение на Приоритет 1: Постигане на балансирана и конкурентноспособна общинска икономика - Един реализиран общински проект на стойност 63 085 лева, по който е изграден и оборудван център за привличане на инвестиции. Местният бизнес в Търговище е особено активен при усвояването на средства от европейските фондове и допринася за изпълнението на този приоритет. Седем местни фирми са изпълнили проекти, финансирани от ОП “Развитие на конкурентноспособността на българската икономика” на обща стойност – 6 455 959 лева. Проектите са предимно за технологична модернизация на предприятията, внедряване на системи за управление на качество и международно признати стандарти. Проектите са на фирмите “Димов Ойл” ЕООД, “Екофол” АД, “Мебел Стил” ООД, “Терснаб-Търговище” ООД, “Индустриални батерии” ЕООД, “Експрес Инженеринг” ООД и “Гласко” ООД.

ИЗВОД: *В изпълнение на Приоритет 1 са реализирани общо 8 проекта, един общински и седем на фирми на обща стойност 6 519 044 лева. В индикативната финансова таблица към плана за развитие на община Търговище (2007-2013 г.) за изпълнението на този приоритет са заложили 35 775 000 лева, следователно в процентно изражение финансовото изпълнение на приоритета на етапа на МО на ОПР е 18%. За изпълнението на приоритета са заложили 8 мерки и 53 дейности. Голяма част от тях се изпълняват като текущи дейности и не се финансират под формата на проекти. Това прави невъзможно процентното измерване на техническото изпълнение на приоритета.*

Изпълнение на Приоритет 2: Развитие на аграрен сектор, хранително-вкусова индустрия и туризъм – По този приоритет няма реализирани общински проекти. Местно туристическо сдружение – Търговище е реализирало един проект “Европейски перспективи пред културно-историческия и събитийен туризъм в община Търговище”, финансиран от ОП “Регионално развитие” на стойност 226 562 лева. В общината има реализирани дейности със собствени средства, които попадат в обсега на този приоритет. Разработени са следните туристически пакети: “Културно – историческо наследство на община – Търговище”; Туристически продукт – Екотуризъм; Събитийен туризъм; Сити тур “По пътя на виното” с разработен туристически пакет; Сити тур “Традиционен пролетен панаир и Изложение – Търговище” с разработен туристически пакет и “Билките – здраве, дарено от природата”. За сега те все още не са реализирани като продаваеми туристически продукти, които да генерират доходи на територията на общината.

Справка на Областна дирекция „Земеделие” в Търговище показва, че през последните години аграрният сектор в района се развива успешно. Местните фермери проявяват инициативност и участват с проекти за финансиране на дейността си от ДФ „Земеделие” по линия на Програмата за развитие на селските райони 2007-2013 г. Най-големите инвестиции в аграрния сектор идват под формата на субсидии и директни плащания за площ, а не от проектни дейности, заложили в ОПР.

ИЗВОД: *Изпълнението на Приоритет 2 на ОПР е в рамките на прогнозата. Заложена бюджетна рамка в индикативната финансова таблица е в размер на 41 569*

000 лева. За изпълнението на приоритета са заложили 28 мерки и 32 дейности. Голяма част от тях се изпълняват от фермери, земеделски производители и фирми в туристическия бранш, но не се финансират под формата на проекти. Това прави невъзможно процентното измерване на техническото изпълнение на приоритета.

Изпълнение на Приоритет 3: Изграждане на качествена жизнена среда с модерни инфраструктури и съхранена екология – 12 общински проекта, на стойност 68 432 730.51 лева. Това е приоритетът, по който е постигнат най-голям напредък в изпълнението. Рехабилитирани са общо 28 км пътища от общинската мрежа. Санирана, газифицирана и обновена е една детска градина. Изградена е една пречиствателна станция за отпадните води на гр. Търговище. Изградени са над 31 км нови водопроводи, 5 км главни колектори и са подменени 10 км канализационни колектори. В изпълнение на този приоритет са и ежегодната поддръжка и ремонт на улиците и пътищата с бюджетни средства. По информация от Община Търговище за периода 2006-2010 г. е подобро състоянието на общо 50.5 км общински пътища на обща стойност 2 205 574.68 лева. За 2009 и 2010 г. на територията на община Търговище са изкърпени общо 6 860 кв. м. дупки по улици и пътища.

ИЗВОД: В изпълнение на Приоритет 3 са реализирани 12 общински проекта на обща стойност 68 432 730.51 лева. В индикативната финансова таблица към плана за развитие на община Търговище (2007-2013 г.) за изпълнението на този приоритет са заложили 40 237 000 лева, следователно в процентно изражение финансовото изпълнение на приоритета на етапа на МО на ОПР е 170%. Това е най-успешно изпълненият приоритет на ОПР – Търговище на етапа на междинната оценка. За реализацията му са заложили 7 мерки и 59 дейности. Голяма част от тях са изпълнени, чрез евро-финансиране или от собствени бюджетни средства. Техническото изпълнение на приоритета не може да се измери в % - ти на етапа на МО на ОПР, тъй като част от заложените мерки и дейности са текущи ангажименти на общината и не са свързани с конкретни проекти.

Изпълнение на Приоритет 4: Развитие на човешките ресурси и социално сближаване - 7 реализирани общински проекта на стойност 526 398 лева. Това е вторият приоритет, по който община Търговище отбелязва напредък в изпълнението. Проектите са предимно за обучение, осигуряване на заетост и социална интеграция. Преустроен е дневен център за възрастни хора с площ 130 кв.м. и капацитет 50 лица. Изграден е Комплекс за психично-здравни грижи. Около 500 души годишно са преминали алтернативните форми на рехабилитация в извънболнична обстановка в дневния център; 50 души с психични проблеми; 10-12 души, ползващи услугата „Защитено жилище“; 600 души обслужени от мобилни екипи; реконструирани помещения с обща площ 467 кв.м. По този приоритет са изпълнени и два проекта, по които са обучени и е осигурена заетост на 30 младежи в неравностойно положение.

За изпълнението на приоритет 4 допринасят и няколко проекта на училища и НПО, финансирани по ОП “Развитие на човешките ресурси”. СОУ “Св. Св. Кирил и Методий”, Професионална гимназия по туризъм и хранително-вкусови технологии “Алеко Константинов” и Второ СОУ “Проф. Никола Маринов” са изпълнили проекти на обща стойност 152 476 лева. Неправителствения сектор в община Търговище е много активен в усвояване на средства от европейските фондове.

За периода 2008-2010 г. 6 местни НПО са реализирали 9 проекта по ОП “Развитие на човешките ресурси” на обща стойност 1 120 477 лева. Три от проектите са на Сдружение “Търговищко дружество за психично здраве” и два на Клуб на нестопанските организации. Останалите са на Сдружение “Асоциация НАЯ”, Сдружение “Партньори Търговище”, Общински читалищен съвет и СНЦ “Светлина и за нас”. Проектите са предимно със социална насоченост за предоставяне на услуги, социално включване и интеграция на хора в неравностойно положение.

ИЗВОД: В изпълнение на Приоритет 4 за периода 2008-2010 г. са реализирани 19

проекта на обща стойност 1 799 351 лева. 7 от проектите са общински, 3 училищни и 9 на НПО. В индикативната финансова таблица към плана за развитие на община Търговище (2007-2013 г.) за изпълнението на този приоритет са заложили 10 287 000 лева, следователно в процентно изражение финансовото изпълнение на приоритета на етапа на МО на ОПР е 17%. За изпълнението на приоритета са заложили 7 мерки и 34 дейности. Голяма част от тях се изпълняват текущо от общината и НПО-сектора в Търговище и не се финансират под формата на проекти. Това прави невъзможно процентното измерване на техническото изпълнение на приоритета на етапа на МО на ОПР.

Изпълнение на Приоритет 5: *Укрепване на административния капацитет, развитие на професионалните умения в подкрепа на местната икономическа активност и усвояване на средства от Структурните фондове и Кохезионния фонд на ЕС.* Според информацията от Отчет на кмета на Търговище за 2008 г., Общината е завършила проектът на стойност 800 000 лева и е открит "Център за услуги на гражданите". Настъпила е коренна промяна в начина на работа на администрацията, условно разделена на "фронт-офис" и "бек-офис". Общината е получила Европейски етикет за иновации и добро управление по Еталон (Бенчмарк).

ИЗВОД: *Изпълнението на Приоритет 5 на ОПР-Търговище като изпълнение на заложените 10 мерки и 8 дейности е слабо. Реализиран е едोन общински проект на стойност 800 000 лева, по който е открит „Център за услуги на гражданите“. В индикативната финансова таблица към плана за развитие на община Търговище за изпълнението на този приоритет са заложили 1 010 000 лева. Тоест формалното финансово изпълнение на приоритета е 79%. Голяма част от дейностите, заложили в плана са текущи ангажименти на Община Търговище и няма как да се измери процентното техническо изпълнение на приоритета.*

ОБОБЩЕНИЕ:

За периода 2008-2010 г. в Търговище са изпълнени общо 41 проекта на обща стойност 77 777 687.51 лева. От тях общински са 17 проекта на стойност 69 022 213.51 лева. Останалите са на училища, НПО и бизнеса, които съдействат активно за изпълнението на ОПР. Проектите са финансирани основно по българските оперативни програми – „Регионално развитие“, „Околна среда“, „Развитие на човешките ресурси“ и „Развитие конкурентоспособността на българската икономика“. Общата бюджетна рамка, заложили в индикативната финансова таблица на ОПР – Търговище е в размер на 128 878 000 лева. Общото финансово изпълнение на ОПР на етапа на междинната оценка е около 60%. Най-голям напредък е постигнат по Приоритет 3: Изграждане на качествена жизнена среда с модерни инфраструктури и съхранена екология, който отбелязва 170% финансово изпълнение на етапа на МО.

V. ОЦЕНКА НА ЕФЕКТА ОТ ПРИЛАГАНЕТО НА ОПР НА БАЗА ИНДИКАТОРИ ЗА МОНИТОРИНГ

Ефектът от прилагането на ОПР се проявява в крайните видими и измерими резултати, продуктите и въздействието на съответните дейности и проекти върху целевата територия и нейното население. Наблюдението и оценката на изпълнението на плана следва да проследяват не само използването на финансовия и ресурсен потенциал, но активно да отчитат и физическия прогрес върху територията на общината /настъпващи промени в състоянието на средата в резултат от предприети интервенции/. Това изисква набор от специфични индикатори и възможност за алтернативност и адаптивност при оценяване изпълнението на плана.

Тази част на междинната оценка за изпълнение на ОПР – Търговище се изготвя на база заложените индикатори за мониторинг и преглед на тяхната актуалност, съгласуваност и отношение към напредъка в изпълнението на плана.

ИНДИКАТОРИ

- **Темп на нарастване на приходите от продажби на човек** – неизмерим и следва да отпадне.
- **Повишаване равнището на заетост, мъже, жени (2004 = 100%)** - ДБТ не разполага с данни – да отпадне.
- **Различия в равнището на заетост по населени места** - ДБТ не разполага с данни – да отпадне.
- **Повишаване равнището на заетост във високотехнологични сектори (2004 = 100%)** – 0%
- **Намаляване равнището на безработица, мъже, жени (2004 = 100%)** – 8%
- **Различия в равнището на безработица по населени места** - ДБТ не разполага с данни – да отпадне.
- **Повишаване равнището на доходите (2004 = 100%)** – 198% към 2009 г.
- **Ръст на местните и чуждестранни инвестиции “на зелено” и в обновяване/разширяване на съществуващи производства (2004 = 100%)** – Най-големият чуждестранен инвеститор в Търговище е собственикът на “Тракия глас”. През последните години има инвестиции от “Ядзаки”, изградени са няколко малки фотоволтаични инсталации и логистични терени около “Тракия глас”, “Винпром” – Търговище инвестира в секторите лозарство и овощарство. В общината се развива предимно малък и среден бизнес.
- **Ръст на реализирания износ (в стойностно изражение) (2004 = 100%)** – няма данни – да отпадне.
- **Трайни стандартни параметри на питейната вода (във всички селища)** – по информация на ВиК – Търговище всички показатели на добиваната и подавана за консумация вода са без отклонения от стандарта. Този индикатор е излишен и предлагаме да отпадне, тъй като не измерва напредъка и не е съотносим към целите и приоритетите на ОПР.
- **Изградена канализационна мрежа, км, (2004 = 100%)** – 87 км по данни от ВиК – Търговище.
- **% на трайно премахнати нерегламентирани сметища (2004% = 100%)** - оттогава не са възниквали такива и към момента няма нерегламентирани сметища.
- **Подобрени общински пътища в лошо състояние и такива без настилка в км (2004% = 100%)**
 - 2006г – 12 км (211 700 лв)
 - 2007г – 6.5 км (499 000 лв)
 - 2008г – 5.9 км (499 069 лв)
 - 2009г – 30.69 км (526 179.15 лв и 4 020 041 лв еврофинансиране)
 - 2010г – 26.9 км (469 626.18 лв)

ОБЩО: 81.99 км на стойност 6 225 615.33 лева

Изкърпени дупки по улици и пътища за 2009 и 2010 г. общо 6 860 кв. м.;

- **Подобрена улична мрежа в лошо състояние в км (2004 = 100%)** - Изкърпени дупки по улици и пътища за 2009 и 2010 г. общо 6 860 кв. м.; отремонтирани улици 2007г по проекти по програма ФАР: 6км, на стойност ~1,5 млн лв
- **Брой стандартни обитавани жилища на 1000 човека (2004 = 100%)** – няма данни на етапа на МО на ОПР, очакват се резултатите от преброяването на населението 2011 г.
- **Брой жилища без основни благоустройствени елементи (ток, вода, канал) (2004 = 100%)** – няма данни на етапа на МО на ОПР, очакват се резултатите от преброяването на населението 2011 г.
- **Брой жилища с енергиен сертификат (2004 = 100%)** – няма информация.

- **% отпадни води, подложени на първично пречистване** – по информация от ВиК – Търговище отпадните битови води и от производствените предприятия все още не се пречистват.
- **% отпадни води, подложени на вторично пречистване** - по информация от ВиК – Търговище отпадните битови води и от производствените предприятия все още не се пречистват.
- **% на домакинствата / стопанските предприятия, обслужвани от новите / подобрени системи за водоснабдяване** – 16.6% по данни от ВиК – Търговище.
- **Подобряване ефективността на водоснабдяването (в %)** – неизмерим да отпадне.
- **Намаляване на загубите на вода по водопреносната мрежа (в %)** – Намаляването на загубата на вода за периода 2008-2011 г. по информация на ВиК – Търговище е с 6.29% от 71% на 64.71%.
- **Процент на регионалните предприятия, доволни от мерките, свързани с подобряване на комуналните услуги** - неизмерим да отпадне.
- **Дължина (в километри) на построената / обновена електропреносна / газопроводна мрежа (% от мрежата, която е завършена)** – На етапа на МО на ОПР в община Търговище има изградени 62 000 м газоразпределителни мрежи, инвестициите са около 7 млн. лева, в т.ч.:
 - 27 промишлени потребители
 - 145 обществено-административни потребители
 - 1178 битови потребители
 - Предстои развитие на мрежата по райони: 3 млн. лв за газови мрежи (финансирани от ЧТК).
 - Нови 3 промишлени потребители
 - Нови 18 обществено-административни потребители
 - Нови 1350 битови потребители
 - Нови 28 000 линейни метра газопроводи
- **Дължина на инсталираната широколенцова (оптичен кабел) мрежа (в км)** – да отпадне.
- **Брой на абонатите на Интернет на 1000 жители** – НСИ не поддържа информация за този показател, следователно е неизмерим и предлагаме да отпадне.
- **Брой на създадените "онлайн" услуги** - На електронната страница на община Търговище има пет е-услуги:
 - Деловодна справка
 - Записване за приеман ден на ръководството
 - Подаване на сигнали и предложения до община Търговище
 - Подаване на заявление за достъп до обществена информация
 - Сигнали срещу корупция в общинска администрация
- **Брой на новосъздадените фирми, които предлагат услуги, свързани с информационните технологии (on-line, електронна търговия и др.)** – няма данни – да отпадне.
- **Брой изградени обекти на местната и регионална бизнес инфраструктура, които са получили подкрепа, в т.ч. регионални бизнес офиси, изложбени зали, бизнес инкубатори, бизнес центрове, индустриални паркове, производствени зони и др.** – 1 брой.
- **Брой на малките и средни предприятия (собственици – мъже / жени), които получават бизнес услуги** – За периода 2002 - 2010 г. през Бизнес инкубатор - Търговище са преминали 25 стартиращи производствени фирми. За същия период са били осигурени над 100 работни места.
- **Площ на изградените нови бизнес подкрепящи инфраструктурни обекти** – няма данни – да отпадне.
- **Брой на изградени технопаркове и техно-инкубатори** – 1 брой - Бизнес център, бизнес инкубатор – Търговище;

- **Размер на инвестициите за развитие на технопаркове и техноинкубатори и регионални центрове за изследвания и технологии (% от общите инвестиции)** – няма такива – да отпадне.
- **Брой на пазарно ориентирани изследователски проекти, получили помощ** – няма данни – да отпадне.
- **Брой на фирмите, разположени в технопарковете и техно-инкубаторите** - Към 18.04.2011 г.в Бизнес инкубатора се помещават 9 фирми, както следва:
 - В сферата на производството /производствени помещения/:
 - Шивашки фирми – 2
 - Транжорна – 1
 - Производство на хляб- 1
 - Производство на сладкарски изделия- 1
 - В сферата на услугите /офис помещения/
 - Фирма с предмет на дейност счетоводство- 1
 - Строителна дейност- 1
 - Транспортна дейност – 2
 - Разпространение на печатни материали – 1
- **Общ размер на инвестициите, привлечени в технопарковете** – няма такива – да отпадне.
- **% на успешно завършените пазарно ориентирани изследователски проекти** - няма данни – да отпадне.
- **Брой на създадените регионални клъстери и мрежи** – на етапа на МО няма такива.
- **Брой на фирмите, участващи в регионални клъстери** - на етапа на МО няма такива.
- **Създадени нови местни туристически продукти** - Културен туризъм с разработен туристически пакет “Културно – историческо наследство на община – Търговище”; Туристически продукт” – Екотуризъм; Събитийен туризъм; Сити тур “По пътя на виното” с разработен туристически пакет; Сити тур “Традиционен пролетен панаир и Изложение – Търговище” с разработен туристически пакет и “Билките – здраве, дарено от природата”;
- **Създадени нови фирми в областта на туризма** – няма данни.
- **Предоставена площ в туристически обекти (м2)** – няма данни – да отпадне.
- **Брой на нови маркетингови инициативи / схеми за промоциране на туристическия бизнес** – няма такива на етапа на МО на ОПР.
- **Брой на създадени/подобвени атракции** – 2 - Парк “Борово око” и аква-парк.
Дължина на изградена нова/подобвена техническа инфраструктура в подкрепа на местни туристически продукти - **Изградени и маркирани пътеки в местността “Парка”, Създаване 3 типа екопътеки (пешеходни 146 км, вело - 50.5 км, екстремни - 3.75 км).**
- **Изградени/модернизирани културни обекти (2004 г.=100%)** - Стradi и обекти на Регионален исторически музей – Търговище:

2004 г.

- По проект “Създаване и промоция на културно-туристически продукт в Община Търговище” по програма ФАР през 2004 г. бе ремонтирана и реставрирана основната експозиционна сграда на музея – възрожденското училище “Св.Седмочисленици” /Славейковото/. Стойност на проекта - 229 000 евро
- По проект “Крепостта Крумово кале – достъпен и притегателен туристически обект” финансиран по програма “Обществен форум” на Швейцарското правителство, осъществявана от Швейцарската агенция за развитие и сътрудничество /ШАРС/ извършено частично консервиране, реконсервиране и социализиране на ранновизантийската и средновековна крепост Мисионис /Крумово кале/. Стойност на проекта - 51 797, 90 лв.

- Ремонтна Къща –музей „Никола Симов – Куруто” – от бюджета на Община Търговище/ 4 000 лв./

2005 г.

- Ремонт на покрива и боядисване на фасадата на Археологическата експозиция - от бюджета на Община Търговище./15 000 лв./

2009 г.

- Изграден навес над Базилика № 3 в крепостта Мисионис – от бюджета на Община Търговище. /28 000 лв./
- Ремонт на възрожденска къща на ул. „Г.С.Раковски” № 30 по проект „Красива България” с предназначение да се изгради Музей на билките.
- **Брой туристи (2004 г.=100%)** – няма данни на етапа на МО на ОПР.
- **Брой на продадените нощувки годишно във фирмите - (след 1 година)** - 33 525 реализирани нощувки в местата за подслон за 2008 г. по данни на НСИ.
- **Среден брой посетители на ден** – няма данни и не е ясно за кой/кои обекти се отнася – да се редактира.
- **Брой на служителите, участващи в програмите за обучение (тип, продължителност)** –
 - 2007 – 118 служители, в т.ч. 56 в курс по компютърна грамотност
 - 2008 – 21 служители, на специализирани обучения
 - 2009 – 40 служители, на специализирани обучения
 - 2010 – 22 служители, на специализирани обучения
- **Брой на МСП, получаващи финансова помощ за обучение (мащаб, тип, продължителност)**

Таблица 18:

№	Вид	Брой предприятия	Продължителност
1.	Обучения по ЗБУТ	62 предприятия – 310 лица	2007-2010
2.	Обучения по GS1	16 фирми - 24 лица	2009-2010
3.	Консултации на стартиращи предприятия	5 фирми – 12 лица	2008-2009

- **Брой съвместни проекти между работодатели и студенти** – няма такива – да отпадне.
- **Брой нови учебни програми, ориентирани към регионални и местни пазари на труда** – няма данни – да отпадне.
- **Дял на целевото население, участвало в програмите за обучение** – неизмерим – да отпадне.
- **Дял на студентите, включени в стажове, практики и други форми за придобиване на практически опит** – неприложим – да отпадне.
- **Процент на настанените на работно място бенефициенти (%)** – няма данни – да отпадне.
- **Повишаване на квалификацията на целевото население (%)** - неизмерим – да отпадне.
- **Брой на компютрите на 100 ученика в училищата** - 7 компютъра на 100 ученика (общо 1-12 клас).
- **Брой на Интернет места на 100 ученика в училищата** - 6.5 интернет места на 100 ученика (общо 1-12 клас).
- **Брой на компютрите на 100 студента във висшите училища** – неприложим следва да отпадне.
- **Брой на Интернет места на 100 студенти във висшите училища** – неприложим следва да отпадне.
- **Брой обучителни часове, насочени към ИКТ (часове x обучавани)** - няма данни – да отпадне.

- **Брой обучавани ученици и студенти в ИКТ съобразно техния профил** - няма данни – да отпадне.
- **Брой, относителен дял и индекси на изменение на броя на лицата, преминали през обучение за предприемачество, усъвършенстване на притежаваната квалификация, обучение за ключови знания и умения** - няма данни – да отпадне.
- **Проведени активни мерки на пазара на труда, в т.ч. за групи в неравностойно положение** – да се раздели на два индикатора, за които ДБТ предоставя данни, както следва:
 - **Брой сключени договори с работодатели по мерките за насърчаване на заетостта – 889 за периода 2005-2010 г.**
 - **Брой безработни лица включени в заетост по мерките за насърчаване на заетостта – 2128 за периода 2005 – 2010 г. по данни на ДБТ.**
- **Брой осигурени места за квалификации на групи в неравностойно положение** – няма данни за този индикатор в ДБТ – да отпадне.
- **Предприети и организирани квалификационни курсове за групи в неравностойно положение** – няма данни за този индикатор, но може да се замени с – Брой включени безработни лица в квалификационни курсове, за който ДБТ разполага с информация – 2083 за периода 2005 -2010 г.
- **Предоставени консултации и съвети за групи в новоразкрити работни места** – няма данни – да отпадне.
- **Относителен дял на безработните лица, устроени на работа, от общия брой на лицата от групите в неравностойно положение** – няма подобни данни – да отпадне.
- **Подпомогнати проекти за обновяване на града** – общо формулиран и неизмерим – да отпадне.
- **Брой преминали общински служители в програми за повишаване на квалификацията** – дублира се с Брой на служителите, участващи в програмите за обучение и следва да отпадне.

ИЗВОДИ:

В ОПР на община Търговище са заложили 70 индикатора за мониторинг и оценка на изпълнението. Голяма част от тях (около 30) следва да отпаднат или да бъдат заменени с други, тъй като липсват източници на информация и са неизмерими или нямат отношение и не измерват напредъка в изпълнението на ОПР. Мониторингът на изпълнението на ОПР на база индикатори показва следния ефект: намаляване на безработицата, увеличаване на доходите на населението, намаляване загубите на вода, лек ръст на инвестициите, подобрени общински пътища и улична мрежа, изградени 62 000 м газоразпределителни мрежи, насърчаване на заетостта в района, създаване на условия за развитие на туризъм и други.

VI. ОЦЕНКА НА КАЧЕСТВОТО НА ОРГАНИЗАЦИЯТА ПО ИЗПЪЛНЕНИЕТО И МОНИТОРИНГА НА ОПР

Съгласно законите изисквания на ЗРР, кметът на общината отчита ежегодно изпълнението на ОПР пред Общинския съвет. В Община Търговище е създадена добра организация за прилагане и изпълнение на ОПР от гледна точка на планирани и реализирани проекти, вътрешен мониторинг и контрол. През последните години общинската администрация се е възползвала от почти всички възможности за кандидатстване с проекти, привличане и усвояване на средства от европейски фондове и програми на българските министерства.

Изборът на приоритетни за общината проекти се извършва при ежегодното обществено обсъждане на общинския бюджет, вкл. капиталови програми и от действащия консултативен съвет за ефективно икономическо развитие.

Като слабости на етапа на МО отчитаме факта, че не е изготвяна нарочна ежегодна програма за реализация на заложените приоритети и мерки в ОПР. Неразделна част от годишния бюджет на Общината се явява Капоталовата програма за строителство. Община Търговище има сериозна проектна готовност и е събрала база с готови проекти, които не са получили финансиране и могат да бъдат актуализирани за кандидатстване и подавани пред други източници, фондове и донори или по българските оперативни програми през следващия програмен период на ЕС 2014-2020 г.

Във връзка с изготвянето на междинна оценка на Общинския план за развитие (ОПР) на община Търговище 2007-2013 г. беше проведена и анкета сред 21 случайно избрани служители в общинската администрация. Целта и беше да се проучи степента на познаване и ползване на стратегическия документ в работата на общинската администрация, мнението на участниците за нейното прилагане и препоръки за актуализация и успешно изпълнение на стратегията.

Резултати от анкетата:

1. По-голяма част от анкетираните не са добре запознати с Общинския план за развитие на Община Търговище 2007 - 2013 г. 50% от тях не са чели или използвали документа.
2. Анкетираните служители не познават приоритетите и целите на Общинския план за развитие.
3. По-малко от половината анкетирани са на мнение, че Община Търговище има административен капацитет за изпълнение на поставените цели и приоритети в общинския план.
4. Около 60% от анкетираните считат, че заложените цели са неизпълними в този програмен период.
5. Оценката за подобренията на живот в Общината за последните пет години е сравнително нереалистична, тъй като по-голяма част от анкетираните не изразяват мнение по въпроса, трима са на мнение, че има подобрение на живота, а двама - не смятат, че се наблюдава подобрение.
6. На въпроса - „Ако сега разработвате ОПР на Община Търговище какво бихте променили, за да бъде по-реалистичен и изпълним?“ - анкетираните посочват: опростяване на ОПР съобразяване с оперативните програми за развитие; наблягане на специфични мерки във връзка с подобряване на инфраструктурата, подобряване на оперативността, екипен принцип, конкретни срокове и задачи.

ИЗВОДИ:

В Община Търговище е създадена добра организация за прилагане и изпълнение на ОПР от гледна точка на планирани и реализирани проекти, вътрешен мониторинг и контрол. Общината е натрупала сериозен опит в разработването и изпълнението на проекти и е изградила капацитет в тази област. Резултатите от проведена анкета сочат, че ОПР не е добре познат сред служителите на общинската администрация и за изпълнението му не е изготвяна ежегодна програма за реализация на заложените приоритети и мерки. За подобряване на ОПР и повишаване степента на неговата изпълнимост и приложимост анкетираните общински служители предлагат следните мерки: опростяване на ОПР съобразяване с оперативните програми за развитие; наблягане на специфични мерки във връзка с подобряване на инфраструктурата, подобряване на оперативността, екипен принцип, конкретни срокове и задачи.

ЗАКЛЮЧЕНИЯ

1. Община Търговище се нуждае от значително ускоряване на социално-икономическото си развитие. Повечето от параметрите му на етапа на МО на ОПР са под средните стойности за плановия район и страната. Налице е тенденция на намаляване на населението поради миграция, отрицателен естествен и механичен прираст (56 087 души по данни от последното преброяване към 01.02.2011 г.). През последните 5 години равнището на безработица в община Търговище намалява значително – през анализирания период намалява от 17.58% през 2005 г. на 8.51% през 2008 г. След това започва да нараства и към 30.06.2011 г. е 9.5% при средна за страната 9.52%. Средната годишна работна заплата в община Търговище нараства почти двойно през последните години, но е с 1647 лева по-ниска от средната за страната през 2009 г. Около 73% от предприятията в Търговище работят в сферата на търговията и услугите. 89% от фирмите, развиващи дейност на територията на общината са микропредприятия.
2. Визията на ОПР - Търговище звучи актуално и отговаря на приоритетите на НСРР, Плана за развитие на СИР и визията на ОСР. Заложените стратегически цели, приоритети, специфични цели и мерки в ОПР също са актуални и са съгласувани с регионалните, национални и европейски стратегии. Те продължават да бъдат уместни по отношение на основните нужди и проблеми на целевия район и не следва да се променят. Необходимо е да се заложат срокове за изпълнение на проектите и дейностите по отделни мерки и източници на финансиране за постигането им.
3. За периода 2008-2010 г. в община Търговище са изпълнени общо 41 проекта на обща стойност 77 777 687.51 лева. Общината е реализирала 17 проекта на стойност 69 022 213.51 лева. Останалите са на училища, НПО и бизнеса, които съдействат активно за изпълнението на ОПР. Бюджетната рамка, заложена в индикативната финансова таблица за изпълнение на ОПР е в размер на 128 878 000 лева. Общото финансово изпълнение на ОПР на етапа на междинната оценка е около 60%.
4. Най-голям напредък в изпълнението на ОПР е постигнат по *Приоритет 3: Изграждане на качествена жизнена среда с модерни инфраструктури и съхранена екология*, който отбелязва 170% финансово изпълнение на етапа на МО.
5. В ОПР са заложили 70 индикатора за мониторинг и оценка на изпълнението. Голяма част от тях (около 30) следва да отпаднат или да бъдат заменени с други, тъй като липсват източници на информация и са неизмерими или нямат отношение и не измерват напредъка в изпълнението на ОПР.
6. В Община Търговище е създадена добра организация за прилагане и изпълнение на ОПР от гледна точка на планирани и реализирани проекти, вътрешен мониторинг и контрол. Общината е натрупала сериозен опит в разработването и изпълнението на проекти и е изградила капацитет в тази област.
7. Резултатите от проведена анкета сочат, че ОПР не е добре познат сред служителите на общинската администрация и за изпълнението му не е изготвяна ежегодна програма за реализация на заложените приоритети и мерки.
8. За подобряване на ОПР и повишаване степента на неговата изпълнимост и приложимост анкетираните общински служители предлагат следните мерки: опростяване на ОПР съобразяване с оперативните програми за развитие; наблягане на специфични мерки във връзка с подобряване на инфраструктурата, подобряване на оперативността, екипен принцип, конкретни срокове и задачи.

ПРЕПОРЪКИ

Последните тенденции в развитието на Търговище показват (макар и колебливо) подобрение на социално-икономическото развитие на общината, което се нуждае от стимули за ускоряване на растежа и устойчивостта. Потребностите от “коригиращи” и подкрепящи публични намеси в развитието на общината са се увеличили през последните години. Необходимо е ново градиране на приоритетите, териториално насочване на мерките и подобрена координация, за да се постигнат трайни и осезаеми промени в желаните насоки и успешно изпълнение на целите и приоритетите на Общинския план за развитие 2007-2013 г.

На тази основа, стратегията за развитие на общината за оставащия период до 2013 г. следва да бъде подкрепяща по отношение на необходимите предпоставки за развитие на основните икономически сектори (селско стопанство и индустрия), агресивна – по отношение на желания териториален баланс в развитието на общината и протичането на демографските процеси и стабилизираща по отношение изграждането и обновяването на инфраструктурите.

В резултат на проведената междинна оценка за изпълнение на ОПР - Търговище имаме следните препоръки:

1. ОПР да се актуализира за оставащия период на неговото действие до 2013 г. и да се изготви **Актуализиран документ за изпълнение на ОПР.**
2. В актуализирания документ на ОПР **да се преработят индикаторите за мониторинг и да им се заложат конкретни желани и възможно най-реалистични стойности до 2013 г., където е възможно.**
3. **Да се актуализира индикативната финансова таблица** на ОПР и да се включат оперативните програми, по които Община Търговище е бенефициент като източници на средства за конкретни мерки, дейности и проекти.
4. **Да се разпишат конкретни проекти, дейности, задачи и срокове** в изпълнение на заложените цели и приоритети до 2013 г.
5. **Да се търсят нови възможности за кандидатстване за финансиране на готовите проекти на общината**, с цел реализация до 2013 г.
6. **Визията, приоритетите и целите на ОПР** да се запазят в сегашния си вид.
7. **Да се засили контролът** по изпълнението на ОПР от страна на Кмета на общината в оставащия период на неговото действие до 2013 г.
8. **Да се популяризира ОПР** сред гражданите и да се привличат и насърчават бизнеса и НПО да участват в различни дейности и проекти, за да се повиши общия напредък по изпълнение на заложените цели и приоритети.

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ, ГРАФИКИТЕ, СХЕМИТЕ

Таблица 1: Административно териториална структура на област Търговище – 2009 г.

Таблица 2: Население в община Търговище за 2005 - 2009 г.

Таблица 3: Население в община Търговище по пол към 01.03.2001 и към 01.02.2011 година

Таблица 4: Население в община Търговище под, във и над трудоспособна възраст, местоживеене и пол
към 31.12.2009 г.

Таблица 5: Естествен прираст на населението на община Търговище 2005-2009 г.

Таблица 6: Заселени, изселени и механичен прираст

Таблица 7: Брой на безработните лица и равнище на безработица в община Търговище (2005-2010)

Таблица 8: Безработица в община Търговище по възрастови групи за 2005-2010 г.

Таблица 9: Безработица в община Търговище по образование за 2005-2010 г.

Таблица 10: Основни показатели на нефинансовите предприятия в община Търговище 2005-2007 г.

Таблица 11: Предприятия (без финансовите) в община Търговище по икономически дейности

Таблица 12: Обработваема земеделска земя – декари за периода 2005 – 2010 години

Таблица 13: Училища в община Търговище по учебни години (брой)

Таблица 14: Учаци в община Търговище по учебни години (брой)

Таблица 15: Детски ясли и детски градини в община Търговище (брой)

Таблица 16: Лечебни заведения община Търговище 2005-2009 г.

Таблица 17: Средства за подслон в община Търговище 2006-2008 г.

Таблица 18: Брой на МСП, получаващи финансова помощ за обучение (мащаб, тип, продължителност)

Фиг. 1: Разпределение на площта на община Търговище по видове територии

Фиг. 2: Динамика на населението в община Търговище 2005-2009 г.

Фиг. 3: Динамика на безработицата в община Търговище 2005-2010 г.

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1 – Справка на Община Търговище за общинските проекти, изпълнени през периода януари 2007 – декември 2010 г.

Приложение 2 – Обобщени резултати от анкета.